

© Bart Lasuy

Vlaanderen
is natuur

© Michiel Pauwels

© Ernesto Zvar

© Tom Linstier

© Sammy De Ryck

© Gert Verbruggen

© Rollin Verlinde

Jaarrapport 2020

Inhoud

Voorwoord	3
1. De uitvoering van onze strategische en operationele doelstellingen	4
1. Algemeen	5
2. De vijf strategische programma's	5
Strategisch programma 1: Bosuitbreiding	5
Strategisch programma 2: Meer natuur voor Vlaanderen	6
Strategisch programma 3: Overall natuur	8
Strategisch programma 4: Wetsintegratie en subsidies	9
Strategisch programma 5: Fauna- en florabeheer	10
3. Beleidsdoelstellingen	11
SD 1. Natuur en Bos draagt bij tot de verhoging van de biodiversiteit in Vlaanderen	11
SD 2. Natuur en Bos verhoogt de beleving van natuur	20
SD 3. Natuur en Bos valoriseert de waarde van natuur en maakt ze zichtbaar voor de maatschappij	23
4. Beheerdoelstellingen: organisatieontwikkeling in functie van de noden van de maatschappij	25
Innovatie	25
ICT – Radicaal digitaal	26
Duurzaam en maatschappelijk verantwoord ondernemen	26
Personeel en organisatie	27
2. Horizontale doelstellingen	29
1. Aanbevelingen Audit Vlaanderen	29
2. Personeelsbesparing	29
3. Welzijn en diversiteit	29
3. Budget	30
4. Kencijfers	31

Voorwoord

Natuur en Bos vloog in turbomodus 2020 in. Met een ambitieuze werkplanning die we opbouwden rond onze vijf strategische programma's, stevig gefundeerd op onze voortdurende focus op biodiversiteit, beleving van natuur en de valorisatie ervan.

En toen kwam corona.

Van de ene dag op de andere verloren we mekaar letterlijk uit het oog en moesten we een groot deel van onze werking stevig bijsturen of zelfs opnieuw uitvinden. Want virus of niet, de natuur wacht niet. Zowel vanop het terrein als vanuit onze thuiswerkkantoren toonden we onze wendbaarheid en verbeterheid om onze werking niet te laten stilvallen. Meer nog, we speelden meteen in op een grote maatschappelijke nood tijdens de voorjaarslockdown: de Vlaming (her)ontdekte de Vlaamse natuur. Onze collega's van Terreinbeheer maakten onze natuur zo toegankelijk en veilig mogelijk, onze campagne 'Groeten uit buitengewoon binnenland' zette de buitengewone troeven van de Vlaamse natuur nog eens extra in de kijker, terwijl binnenlandse avonturiers uitzonderlijk buitengewoon konden kamperen in enkele natuurdomeinen.

Zonder focus te verliezen op onze vijf strategische programma's én met extra aandacht voor het welzijn van onze medewerkers, hebben we in 2020 - samen met onze partners - zeer mooie resultaten neergezet. In dit jaarrapport vind je naast updates over de strategische programma's, onder andere ook een selectie van grote en kleine realisaties op het terrein, rond subsidies, binnen onze ondersteunende diensten, ... Die tonen perfect de diversiteit, innovatieve aanpak, en het maatschappelijk belang van onze werking, ook in moeilijke tijden.

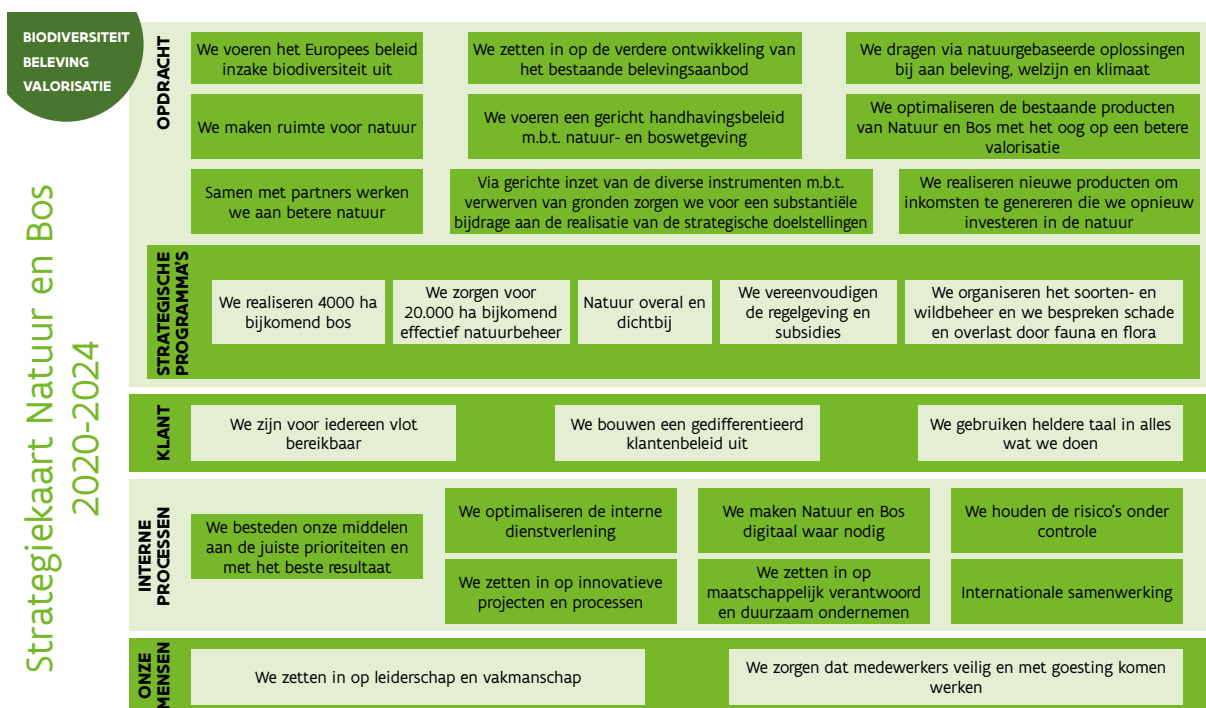
#trotsopnatuurenbos. Meer dan ooit.

Marleen Evenepoel
Administrateur-generaal

1. De uitvoering van onze strategische en operationele doelstellingen

2020 was een uitzonderlijk jaar. De coronacrisis en de maatschappelijke uitdagingen die hiermee gepaard gingen, lieten weinig ruimte voor business as usual. De situatie dwong tot snel en flexibel handelen, de planning en uitvoering bijsturen, initiatieven nemen voor het welzijn van personeel en de organisatiebetrokkenheid, en versnelde digitalisering. Op een aantal vlakken moesten we onszelf met spoed heruitvinden.

De strategische koers van Natuur en Bos werd opnieuw geijkt tegen de achtergrond van het regeerakkoord 2019-2024 en de beleidsnota Omgeving 2019-2024. De strategiekaart werd in dit licht aangepast.

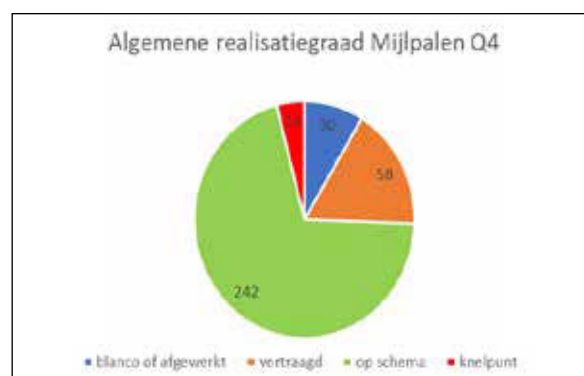
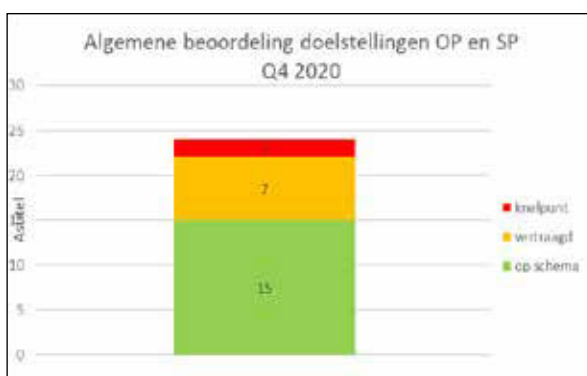
Centraal staan de vijf strategische programma's, die onze werking sturen en ook de reguliere activiteiten doordesemen. Deze vijf strategische programma's vormden een bril, een focus, die gericht werd op de beleidsmatige en operationele werking van Natuur en Bos in 2020. Deze focus en de opdrachten zijn een rechtstreekse doorvertaling van de beleidsprioriteiten van de minister.

De fundamenten van de werking van Natuur en Bos blijven de drie strategische doelstellingen, die kernachtig verwoord, betrekking hebben op (1) de biodiversiteit op zich, (2) de beleving van natuur en (3) de valorisatie ervan. Deze doelstellingen geven ook invulling aan de duurzame ontwikkelingsdoelen, gebaseerd op de vijf P's: people, planet, prosperity, peace, partnership. Daarnaast zijn er ook beheerdoelstellingen (klant-interne processen-onze mensen), die aangeven op welke manier Natuur en Bos zichzelf doorlopend verder wil uitbouwen tot een performante, klantgerichte en transparante organisatie, volgens de noden van de maatschappij.

De realisatie van de strategische programma's en operationele doelstellingen gebeurt via projectwerking en de reguliere beleidsprocessen. Waar mogelijk werden indicatoren en mijlpalen gekoppeld aan de doelstellingen.

1. ALGEMEEN

Deze grafieken geven een algemeen beeld van de stand van uitvoering van zowel de strategische programma's (SP) en de operationele doelstellingen (OP) - de volledige strategiekaart - als het mijlpalenbereik van de onderliggende projecten.

De vertraging die wordt opgetekend, is vooral het gevolg van processen die langer duren dan voorzien omwille van coronabeperkingen of politieke besluitvorming. Soms moest ook snel worden ingespeeld op de actualiteit waardoor prioriteiten werden herschikt en van de oorspronkelijke planning werd afgeweken.

2. DE VIJF STRATEGISCHE PROGRAMMA'S

Deze programma's geven vorm aan de prioritaire focussen die gelegd worden in de werking van onze organisatie. Ook de ondersteunende processen, zoals beleidscommunicatie of IT, werden hierop gericht.

Strategisch programma 1: Bosuitbreiding

De doelstelling van dit programma is het realiseren van 4000 ha nieuw bos deze legislatuur, een uitdrukkelijke doelstelling van de minister. We hebben hiervoor een samenwerking met andere entiteiten in het beleidsdomein en met betrokken middenveldorganisaties opgezet. Het strategisch programma omvat het aandeel en de rol die Natuur en Bos hierin opneemt.

We leverden grote inspanningen om versneld gronden vrij te maken voor bebossing, het aankoopbeleid te oriënteren naar bebosbare gronden, en te zoeken naar quick wins voor bebossing in lopende natuurinrichtingsprojecten en andere samenwerkingen. Om voldoende plantsoen te verzekeren voor de komende jaren overlegden we met de sector van de leveranciers en maakten we een raamcontract op.

De knelpunten voor bosuitbreiding werden in kaart gebracht en juridische oplossingen werden uitgewerkt (zie hiervoor ook SP4). We werkten een nieuwe subsidieregeling uit die ook in werking trad.

Om de lokale besturen te sensibiliseren en responsabiliseren werd een coronaveilig boscongres georganiseerd, waarbij minister Demir samen met minister voor Binnenlands bestuur Somers de lokale bestuurders enthousiasmeerde voor bosuitbreiding. Een nieuwe projectoproep voor openbare besturen voor de aankoop van gronden voor bosuitbreiding werd gelanceerd.

We zetten een grootscheepse communicatiecampagne www.plantjeeigenbos.be op voor het ruime publiek, maar die moesten we deels opschorten omwille van corona. In een recordtempo werd de interactieve bosteller www.bosteller.be opgemaakt: een website met een weergave van de aanplantingen op kaart, informatie over de subsidies, en een bos- en bomenteller die voortgang zichtbaar maakt.

Indicator	Resultaat 2020
Gronden aangekocht voor bosuitbreiding door Natuur en Bos	173,56 ha
Gronden aangekocht door derden voor bosuitbreiding binnen type 4 natuurbeheerplannen, ondersteund met subsidies	28,66 ha
Bosaanleg door derden, ondersteund met subsidies	2,5 ha
Oppervlakte ingepland voor bosuitbreiding door Natuur en Bos in winter 2020-2021	134 ha

Strategisch programma 2: Meer natuur voor Vlaanderen

De doelstelling van dit programma is 20.000 bijkomende ha natuur onder effectief natuurbeheer te brengen tegen eind 2024. Dit omvat zowel nieuwe, bijkomende natuur (door uitbreiding en/of inrichting) als bestaande natuur (door omvorming of door onder passend beheer te brengen).

Dit gebeurt vanuit een integrale gebiedsgerichte aanpak, in overleg, en opgenomen door inrichtingsprojecten, strategische projecten en gebiedscoalities. Het centrale instrument is het natuurbeheerplan, dat de drie strategische doelstellingen van Natuur en Bos op het terrein laat uitkristalliseren: de biodiversiteit op zich, de beleving van natuur en de valorisatie ervan.

Om deze doelstelling te bereiken werden 8 werven afgebakend. De belangrijkste werf gaat over de toename van het oppervlak onder effectief natuurbeheer, waarvoor de resultaten hieronder worden weergegeven. Andere werven hebben onder andere betrekking op opvolging en monitoring, een uniforme financiering en ondersteuning, community-building en het ontwikkelen van een digitaal loket.

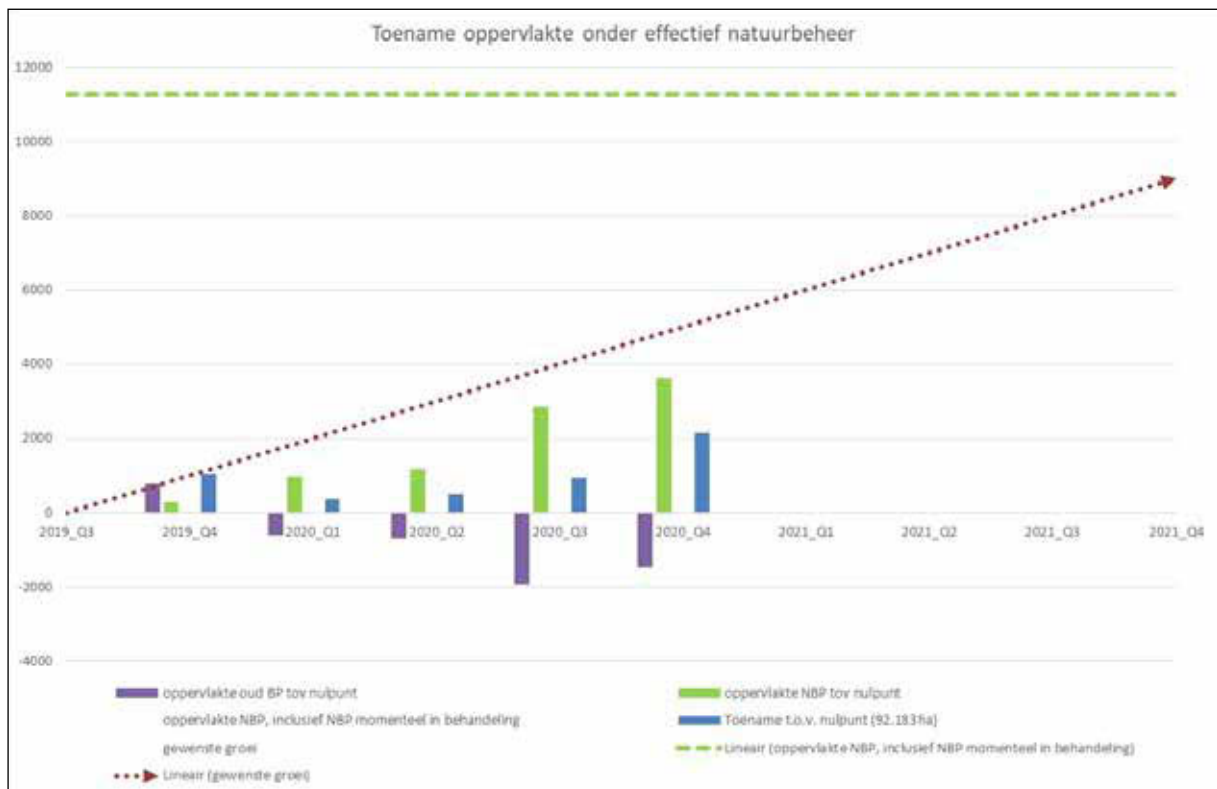
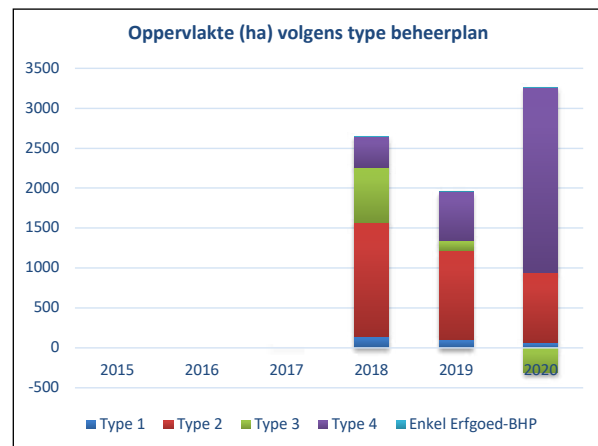
In 2020 werkten we aan alle werven, maar het uitwerken van geschikte indicatoren en de bijbehorende gegevensverzameling is voor sommige werven nog aan de gang.

Indicator	Resultaat 2020
Oppervlakte onder effectief natuurbeheer	94.329 ha
Oppervlakte goedgekeurde natuurbeheerplannen	2.949 ha ca 7.500 ha in procedure

WERF 1: DE OPPERVLAKTE ONDER EFFECTIEF NATUURBEHEER IS MET 20.000 HA TOEGENOMEN.

Om de doelstelling te bereiken is een toename van 1000 ha aan natuur onder beheerplan/kwartaal nodig.

De resultaten van eind 2020 tonen aan dat de oppervlakte onder natuurbeheerplan (NBP) blijft groeien (groene balk), iets lager dan noodzakelijk voor realisatie van de ambitie + 20.000 ha. De groei wordt echter in grote mate tenietgedaan door oude beheerplannen, die komen te vervallen (donkerblauwe balk). De groene stippellijn geeft de minimaal te verwachten groei oppervlakte NBP in 2021 aan, de kaap van de 100.000 ha zal in 2021 worden gehaald.

© Tom Linster

Strategisch programma 3: Overal natuur

Dit programma draagt bij aan een netwerk van natuur dichtbij de mens dat zowel de biodiversiteit als de samenleving versterkt en een antwoord biedt aan allerlei maatschappelijke uitdagingen op vlak van leef- en omgevingskwaliteit, welzijn en klimaat. Natuur en Bos neemt hierbij het voortouw in de eigen gebieden, en neemt haar rol op in sterke gebiedscoalities voor realisatie van deze doelen samen met anderen. Uiteindelijk moet dit leiden tot natuurinclusief denken over sectoren en actoren heen.

Het programma heeft een belangrijke wisselwerking met het programma Natuuroplossingen, het rollend programma Gebiedsgerichte Werking en onze terreinwerking.

De coronapandemie stelde de vraag naar beleefbare natuur dichtbij en midden in de maatschappij op scherp. We hebben hier kort op de bal gespeeld door bijvoorbeeld gebieden vervroegd open te stellen (Vinderhoutse bossen), door het initiatief Buitengewoon Kamperen, door extra personeel in te zetten voor het kanaliseren van bezoekersstromen en te zorgen voor extra toezicht en handhaving. Al in maart 2020 werd via onze website en op het terrein speciale coronacommunicatie voorzien. Met de zomercampagne 'Buitengewoon Binnenland' gaven we een hele zomer lang tips en frisse ideeën voor buitengewone natuurbezoekjes in Vlaanderen.

Belangrijke realisaties binnen dit programma komen verder in het rapport aan bod.

Mijlpaal bereikt in 2020
Ondertekening VAPEO deel 1 door ministers Demir en Peeters en goedkeuring vijfjarenprogramma
Samenwerkingsovereenkomst afgesloten en aanbesteding gestart voor ontsnipperingswerken A12 en Hallerbos
Realisatie ecoduct Konijnenpijp

Strategisch programma 4: Wetsintegratie en subsidies

Dit project heeft drie luiken: (1) de integratie van het bosdecreet in het natuurdecreet, (2) vereenvoudiging van de subsidies, (3) wetgeving compatibel maken met andere beleidsthema's. In 2020 gingen we van start met de eerste twee luiken.

Mijlpaal bereikt in 2020

Luik 1 integratie bosdecreet in natuurdecreet

Nieuwe structuur van het natuurdecreet is opgemaakt, met het oog op de integratie van bosdecreet in natuurdecreet

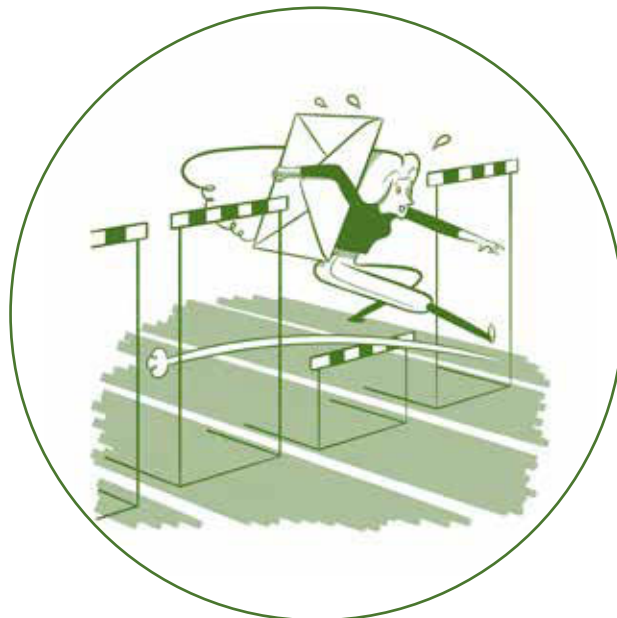
Artikelsgewijze bespreking van het bosdecreet en het natuurdecreet is afgewerkt. Hierin wordt aangegeven en gemotiveerd welke artikelen meegenomen worden naar het nieuwe natuurdecreet en welke artikelen geschrapt worden, en hoe de artikelen die worden meegenomen eruit zullen zien.

Nota met de knelpunten/principiële keuzes die een beslissing van de minister vragen, is voorbereid voor beslissing.

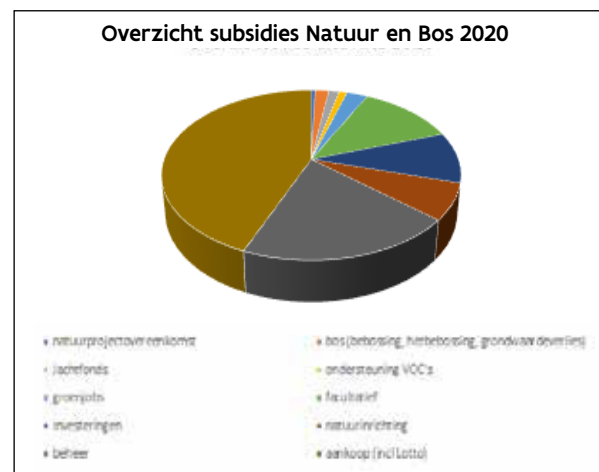
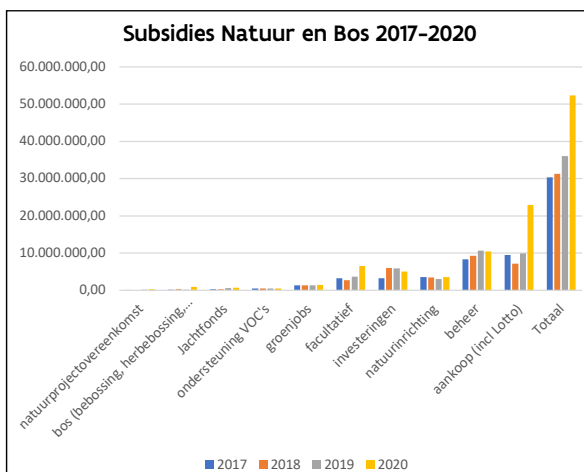
Luik 2 vereenvoudiging van de subsidies

Conceptnota rond het vereenvoudigen van de subsidies is voorbereid

Aangepaste subsidieregeling voor bebossing werd opgemaakt en goedgekeurd (Besluit van de Vlaamse Regering over de subsidiëring van bebossing d.d. 30 oktober 2020, inwerkingtreding 1 november 2020).

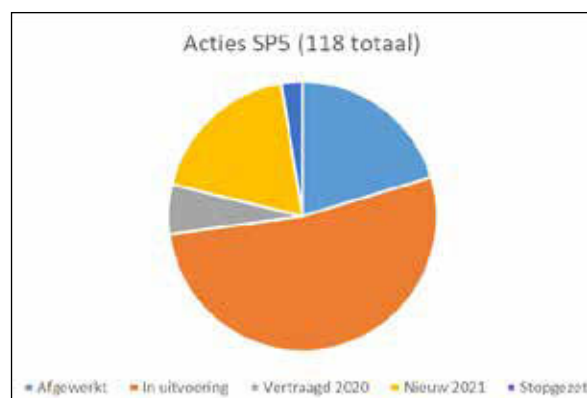
Natuur en Bos beheerde in 2020 meer dan 52 miljoen euro aan subsidies, te groeperen in 6 grote categorieën. Ten opzichte van 2017 is dit een toename met 22 miljoen euro.

Strategisch programma 5: Fauna- en florabeheer

Dit programma organiseert en stemt het soorten- en wildbeheer op mekaar af, en beperkt de schade en overlast door fauna en flora. Het is een uitgebreid programma met 118 acties en 17 indicatoren. Het omvat onder meer de maatschappelijk belangrijke en gevoelige thematiek rond de wolf, everzwijnen en de (jacht op de) patrijs.

De belangrijkste resultaten van 2020 zijn:

- De implementatie van het wolvenplan van de minister, met focus op extra bescherming en verhoogde monitoring en toezicht. Samen met alle betrokken partners wordt gewerkt aan een gebiedsgericht plan voor Noord-Limburg met aandacht voor soortenbescherming van wolf in samenhang met efficiënt everzwijnbeheer en natuurverbinding. Maatregelen in het kader van ontsnippering kwamen in een stroomversnelling omwille van de aanrijdingen van een wolf. Een subsidieregeling voor preventieve maatregelen tegen wolvenschade werd voorbereid.
- De minister lanceerde het nieuwe plan van aanpak everzwijn in het najaar 2020. Hoewel de structurele uitrol vooral vanaf 2021 zal gebeuren, kunnen we toch al enkele eerste realisaties melden. Een team 'early warning & rapid response' voor de aanpak van everzwijn buiten het actuele verspreidingsgebied is operationeel. Een proefproject met drones voor een efficiëntere everzwijnenjacht is aanbesteed. Inverde bood voor het eerst een opleiding rond drukjacht aan. Een lijst met prioritair black-points voor verkeersveiligheid is in voorbereiding en wordt afgestemd met maatregelen binnen het Vlaamse actieplan ecologische ontsnippering. De reguliere werking rond everzwijnbeheer liep door, weliswaar in aangepaste vorm omwille van corona: afstemming in de faunabeheerzones, ondersteuning bij jachtverpachting van openbare besturen, organisatie van jachtactiviteiten in eigen domeinen, gerichte ondersteuning van everzwijnbeheer in probleemgebieden.
- Het draaiboek voor preventie en bestrijding van Afrikaanse varkenspest bij wild zwijn werd geoperationaliseerd, met onder andere verhoogde waakzaamheid in de passieve monitoring en opstart van diverse werkgroepen met betrokken sectoren rond concrete afstemming en taakverdeling.
- Voor de bestrijding van invasieve exoten werd onder andere een concreet voorstel over verantwoordelijkheden bij bestrijding van exoten opgemaakt en voorgelegd voor politieke besluitvorming. We hebben samenwerkingen opgezet voor diverse prioritair soorten: beheerregeling muskusrat, beheerregeling invasieve waterplanten, samenwerking met brandweer rond Aziatische hoornaar, Life-project stierkikker. Reguliere bestrijdingsopdrachten op de eigen terreinen (en deels daarbuiten) vonden plaats: early warning & rapid response bij opduiken van nieuwe Unielijstsoorten (binnen Europese Verordening over invasieve uitheemse soorten), bestrijding van invasieve waterplanten, standganzen, exotische muggen.

3. BELEIDSDOELSTELLINGEN

Een andere prioriteit van de minister is het instandhoudingsbeleid. Stevig ingebed in de werking van Natuur en Bos vormt dit de kern van de eerste van de drie strategische doelstellingen.

De werking rond deze strategische doelstellingen lichten we hieronder verder toe.

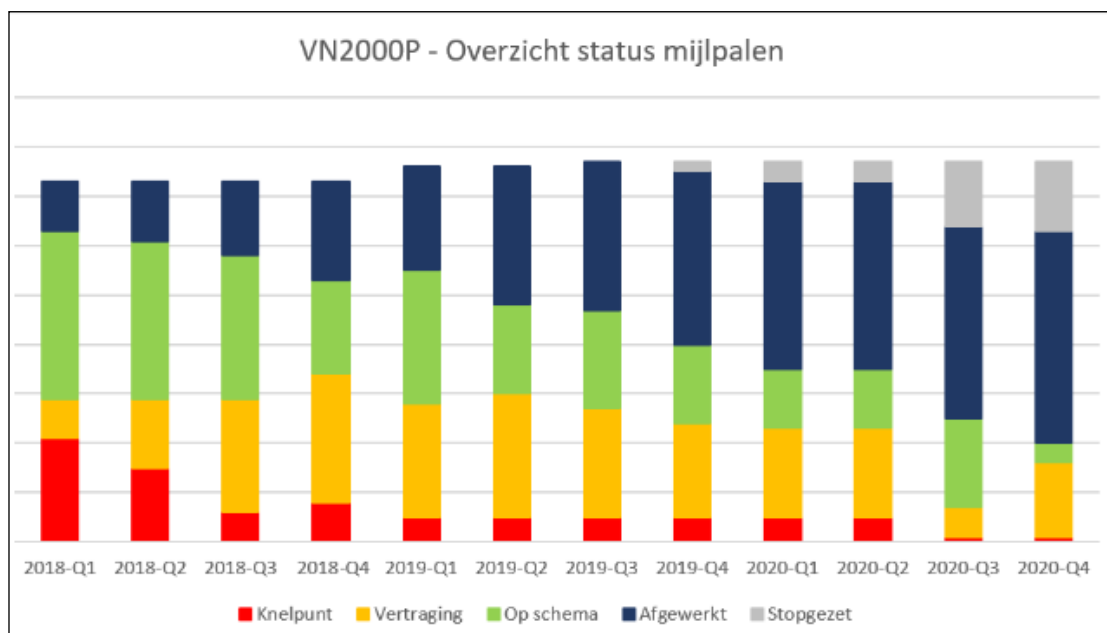
SD 1. Natuur en Bos draagt bij tot de verhoging van de biodiversiteit in Vlaanderen

Om de Europese instandhoudingsdoelen (verder IHD) te realiseren, werd het Vlaamse Natura 2000 2016-2020 programma door de Vlaamse regering goedgekeurd, waarin de taakstellingen, maatregelen en het budgettaire kader zijn gebundeld. Dit Natura 200-programma bestaat uit 36 acties, die allemaal in uitvoering zijn. Een dashboard voor de opvolging hiervan werd ontwikkeld en wordt verder uitgebouwd.

De planfase 2016-2020 liep eind 2020 ten einde. De eindbalans is dat 60% van de voorziene acties uitgevoerd is.

De voornaamste knelpunten zijn:

- onvoldoende rapportering over uitvoering op het terrein
- het niet formeel vaststellen van managementplannen
- de wijziging in implementatiestrategie (van beleidsplanning naar uitvoering) die nog niet doorgevoerd is in de regelgeving

Voor een betere opvolging van de realisaties en de doelaafstand, werkten we aan een dashboard met gepaste indicatoren en onderliggende dataverzameling. Sinds medio 2020 is een indicator voor het openstaande saldo actief, samen met een indicator passend beheer.

Het openstaande saldo daalde met 117,4 ha. Er werd 141,8 ha bijkomend onder passend beheer gebracht. Deze beide indicatoren zijn complementair. Het openstaande saldo geeft aan hoeveel ha aan habitats er nog moeten gerealiseerd worden, volgens de wettelijk vastgelegde verplichtingen, en deze indicator moet dus dalen. De indicator 'passend beheer' geeft aan hoeveel van de te bereiken ha reeds opgenomen zijn in een beheerplan en beheerd worden in overeenstemming met het gewenste habitattypen.

Een volgende planperiode start in 2021. Een ontwerp Natura 2000-programma 2021-2026 werd, na grondige voorbereiding, voorgelegd aan het kabinet van de bevoegde minister voor verdere besluitvorming.

Realisatie van de Europese natuurdoelen op het terrein

Voor de realisatie van de Europese natuurdoelen zetten we maximaal in op lokale samenwerking. In de gebiedsgerichte werking ligt de focus op projectmatige realisatie. Een belangrijke bijdrage wordt geleverd door de uitvoering van natuurbeheerplannen, soortenbeschermingsprogramma's, een samenhangende reeks van projecten zoals het geactualiseerde Sigmoidplan en grote projecten, zoals Life- en Interreg-projecten en natuurinrichtingsprojecten.

Enkele blikvangers van het Scheldeprogramma en het Sigmoidplan in 2020:

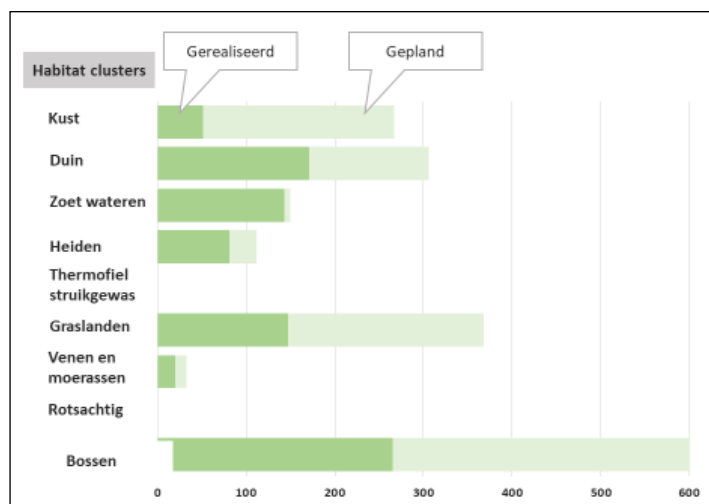
- De bekroning van het Life+ Scalluviaproject in 2020 met een Europese Natura 2000 Award in de categorie 'verzoenen van belangen en percepties'.
- Een afgesneden meander tegenover kasteel Nieuwland in Aarschot werd opnieuw aangesloten op de Demer, waardoor de rivier er weer haar natuurlijke traject volgt en er ruim 1,5 ha aan winterbedding gewonnen werd.
- De aanleg van een broedvogeleiland van 150 m² in de putten van Ham in het erkende natuurreservaat Groot Molsbroek.
- Twee belangrijke ingrepen in de Polders van Kruike om het leefgebied van de otter te verbeteren:
 - De centrale gracht die de otter gebruikt als 'snelweg' doorheen het gebied werd ontdaan van vervuild slib en vervolgens weer natuurgetrouw ingekleed.
 - Aansluitend bij deze gracht werden twee nieuwe vijvercomplexen aangelegd over een oppervlakte van 6 ha.
- Over een afstand van 1,2 kilometer werden in de Kalkense Meersen de oevers van de hoofdgrachten grondig heringericht voor de ontwikkeling van rietkragen en grote zeggenvegetaties.
- Een nieuwe brug in de Kalkense Meersen voorziet in enkele mooie wandellussen buiten de meest verstoringsgevoelige gebieden van de meersen.
- In Weijmeerbroek aan de Durme werden 3 ha oeverinrichtingen doorgevoerd in functie van doelsoort porseleinhoen en otter.
- De inrichting van 30 ha in Prosperpolder Noord samen met De Vlaamse Waterweg voor strand- en plasbroeders.

Gebiedsgerichte samenwerkingsprojecten

Ook verschillende andere projecten ondersteunen de realisatie van deze doelstelling. We slaagden er in hiervoor heel wat Europese cofinanciering aan te trekken.

In de periode vanaf 2014 werkte Natuur en Bos mee aan 15 LIFE-projecten die een totaalbudget van 99,6 miljoen euro vertegenwoordigen. Het aandeel hierin van Natuur en Bos bedraagt 29,9 miljoen. Voor 8 van deze projecten waren we trekker. Dankzij de cofinanciering van de Europese Commissie werd zo dus bijna 100 miljoen euro geïnvesteerd in Europese topnatuur, goed voor de realisatie en/of kwaliteitsverbetering van meer dan 1900 ha habitat. Over welke habitat het gaat illustreren we hieronder.

Voor 12 nieuwe LIFE-projectvoorstellen werd een conceptnota opgemaakt en ingediend, waarvan 5 Life-projecten een Full Proposal zullen indienen: Life Landdunes (Kempen), Life Dunias (kust), Life Harwin (Wingevallei Vlaams Brabant), Life Alnion (Neterivieren Antwerpen), Life Blue Green (Drielandenpark, voor Vlaanderen focus op Voeren). Natuur en Bos is trekker van de projecten Life Landdunes (Kempen) en Life Dunias (kust).

Voor het instrument Natuurinrichtingsplannen (samen met VLM) hebben we in 2020 vijf projecten formeel afgerond, zijn er voor twee projecten aanvullende inrichtingen lopende, zijn er 10 projecten momenteel in uitvoeringsfase, en werden voor twee nieuwe projecten - 'De Liereman' en 'Wellemeersen en Oude Dendermeersen' - de maatregelen en modaliteiten goedgekeurd. Tot slot werd dossier Kraenepoel voorbereid voor de minister ter instelling.

Enkele andere opmerkelijke verwezenlijkingen in 2020:

- 'Fietsen door de Bomen' in Bosland kreeg in 2020 een World Landscape Architecture Awards, de derde internationale award. Meer dan 250.000 bezoekers vonden reeds hun weg hiernaartoe.
- Natuur en Bos ondertekende samen met de Franse staat, de Conservatoire du Littoral en het Département du Nord het memorandum om de Westkust-duinen te beheren als één grensoverschrijdend Europees beschermd natuurgebied.
- 40 projecten - of zo'n 80% van de inzendingen - kregen een projectsubsidie Natuur, goed voor 3,715 miljoen euro subsidie, waarvan ruim 3 miljoen Vlaamse middelen en het overige deel via PDPO-cofinanciering. Het gaat in bijna alle gevallen over de realisatie van de IHD-doelen voor habitats en soorten, binnen maar ook buiten speciale beschermingszones.
- Een wereldprimeur in de vallei van de Grote Nete: in het LIFE 3N-project werden stierkickers uitgezet in de strijd tegen de invasieve Amerikaanse stierkikker.

© An Wouters

Heel wat inspanningen gingen ook naar het uitwerken van een beleids-, financierings- en governancekader voor de nieuwe figuur 'Vlaamse parken'. Hierbij werd afgestemd met Toerisme Vlaanderen en met het kader dat in opmaak was voor de eveneens nieuwe figuur van de Landschapsparken (getrokken door VLM).

Een globaal beeld van de uitvoering van de gebiedsgerichte samenwerkingsprojecten geven we in volgende grafiek.

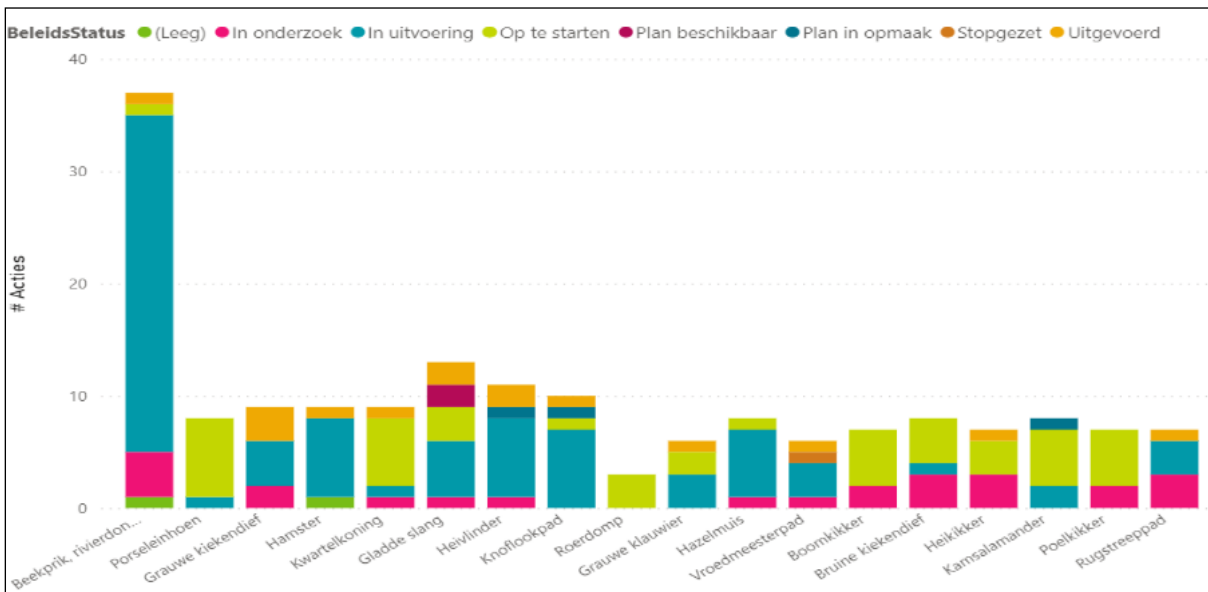

OVERZICHT VAN AANTAL PROJECTEN MET HUN KNIPPERLICHTCODE (GROEN, ORANJE, ROOD)

Legende: Gc a: andere gebiedscoalities, Gc N: gebiedscoalities Natuurpark, GGP: gebiedsgerichte projecten, RuIP: complexe projecten binnen ruimtelijke planprocessen

Soortenbescherming

Vier soortenbeschermingsprogramma's (SBP) werden opgesteld en vastgesteld door de minister: grote modderkruiper, vliegend hert, weidevogels en zomertortel. Achttien SBP zijn in uitvoering, met als globaal beeld dat 46% van de acties in uitvoering is en 8% is uitgevoerd.

De wolf was niet weg te denken uit het nieuws (zie ook hoger bij SP5). We investeerden veel in beschermingsmaatregelen en overleg met de doelgroepen. Een gebiedsgericht wolvenplan werd opgemaakt voor Noord-Limburg, op het wolvenplatform wordt overleg gevoerd met alle betrokken partijen, bijkomende middelen werden uitgetrokken voor subsidie van wolfwerende beschermingsmaatregelen voor veehouders. Een draaiboek voor nieuw vestigende wolven werd opgesteld na een participatieronde met alle Vlaamse en lokale actoren, en zal begin 2021 afgewerkt zijn.

Een protocol voor het omgaan met probleemwolven werd opgemaakt en gecommuniceerd door de minister op 8/1/2021. Samen met het Wolf Fencing team wordt ingezet op het plaatsen van wolfwerende omheiningen. De handhaving werd versterkt, en samen met het beleidsdomein Landbouw en Visserij wordt gewerkt aan een verhoogde financiële ondersteuning van landbouwers, via VLIF-steun voor niet-productieve investeringen.

Onze flexibiliteit om snel te handelen bij crisissituaties konden we in 2020 meermaals demonstreren. Dit gold voor de wolf (schadegevallen en twee doodgereden wolven) maar bijvoorbeeld ook toen bij een milieu-incident in Frankrijk 100.000 m³ bietenpulp in de Boven-Schelde terecht kwam, met massale vissterfte tot gevolg in het Franse

en Waalse deel van de Boven-Schelde. Natuur en Bos trok als eerste aan de alarmbel. Door onze alertheid en een knap staaltje van samenwerking met de Vlaamse Waterweg, Aquafin, de brandweer en de civiele bescherming konden we in Vlaanderen een grote milieuramp afwenden.

Reguliere werking terreinbeheer

De uitvoering van onderhouds- en inrichtingswerken in onze domeinen zit ingebed in de reguliere werking van Terreinbeheer. We beheren meer dan 90.000 ha, waarvan meer dan 46.000 ha eigendom van Natuur en Bos is.

We voeren onderhoudswerken uit voor het behoud en verbetering van bestaande aanwezige biodiversiteit, Europese habitats en soorten, belevingsinfrastructuur, ...

Het gaat dan onder meer om maaibeheer, inclusief de afvoer van maaisel, heide- en bosrandenbeheer, heidebeheer op militaire domeinen, begrazingsbeheer, exotenbestrijding, en bosaanplantingen. Voor sommige terreinwerken werken we samen met sociale werkplaatsen.

Inrichtingswerken werden uitgevoerd met de focus op de realisatie van IHD en beleving, maar vaak worden meerdere doelen gecombineerd. In 2020 voerden we onder andere volgende werken uit, bijvoorbeeld voor de realisatie van IHD:

- 137 ha bosuitbreiding
- 1.048 ha aangekochte gronden, voor bebossing, vernatting en realisatie andere natuurdoelen
- Start van de kraanwerken in de Sahara in De Panne om 7 ha stuifduin te herstellen, door minister Demir op 4/10/2020
- Na een afwezigheid van bijna 50 jaar werd opnieuw een otter gesignaleerd in het Broek in Blaasveld. We richtten een otter- en beveriland in als speelnatuur.
- Nieuwe poelen werden gegraven en bestaande poelen in de Vallei van de Serskampse Beek en Paellepelbos vergroot of uitgediept voor de kamsalamander.
- De nieuwe wandelpaden in de groenpool Vinderhoutse bossen werden vervroegd geopend in april 2020, om de Gentse stadsbewoners meer dichtbij natuur in coronatijden te bieden

© Dirk Vanhimbeek

- In de Sixtusbossen legden we een multimovepad aan van 4,5 km.

- Als uitbreiding van het wandelnetwerk en de natuurbeleving in Kampveld werd de speelzone ingericht, samen met de aanleg van verschillende poelen, een vispaaiplaats, een vleermuisverblijfplaats en twee stalen bruggen.

- Park Vordenstein in Schoten kreeg in 2020 een Green Flag Award, en prijkte ook in de top tien van de favoriete parken bij de internationale publieksstemming. Er is een sterke samenwerking met vrijwilligers rond het beheer van dit park.

- In de natuurgebieden in en rond de Haven van Antwerpen op Linkeroever werd samen

met het Sigmateam meer dan 16 kilometer elektrische rasters geplaatst, met als doel predatie van nesten van groundbroeders te vermijden en verstoring door grotere roofdieren te verminderen. Het gaat om diverse gebieden met leefgebieddoelen voor bijvoorbeeld weidevogels, koloniebroeders en strand- en plasbroeders.

- De inrichting van toegangspoort De Torenvalk was de kroon op het werk van de structuurvisie Meerdaalwoud. Daarmee is de visie gerealiseerd zoals die een goede 20 jaar geleden werd uitgetekend: een concept van goed uitgeruste toegangspoorten, afnemende geleiding, een hoge recreatieve beleving in het noorden van het bos, een sterkere verbinding over en langs de infrastructuren die het woud doorsnijden.
- In Lozerheide herstelden we vijvers en graslanden via dijkherstel en slibverwijdering aan een 7 ha grote centrale vijver, met behoud van nestbomen lepelaar en de aanleg van rieteilanden (voor onder andereroerdomp, woudaap). Verschillende voormalige viskweekvijvers werden geherprofileerd en de ontwikkeling van een wandeling voor kinderen samen met de opwaardering van de wandelpaden (uitkijkpunten, bruggen, ...) zorgen voor extra beleving van het gebied.
- Binnen drie soortenbeschermingsprogramma's in de Voerstreek (hazelmuis, vroedmeesterpad en grauwe klauwier) werden voortplantings- en schuilplekken voorzien, en een verschalend graslandbeheer toegepast voor een optimaal foerageergebied voor de vroedmeesterpad en de grauwe klauwier. We verbeterden het habitat van de hazelmuis door gericht licht te brengen in bosranden voor een dichtere ondergroei met vrucht- en notendragende struiken.

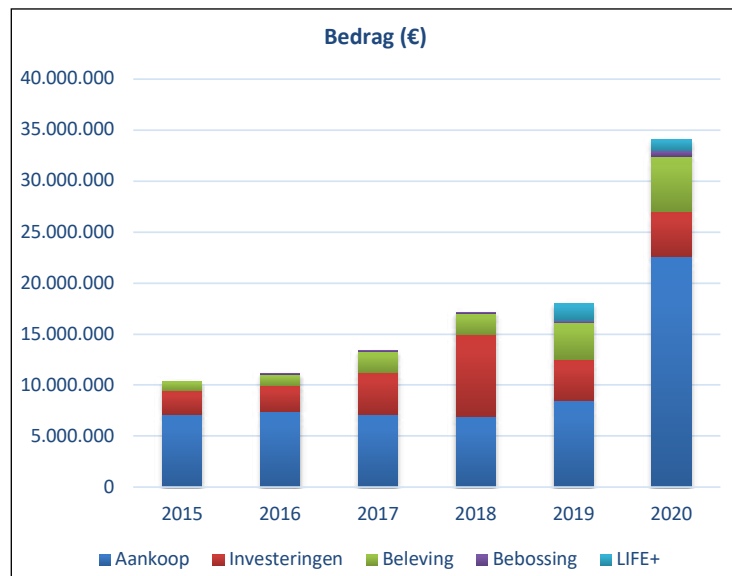
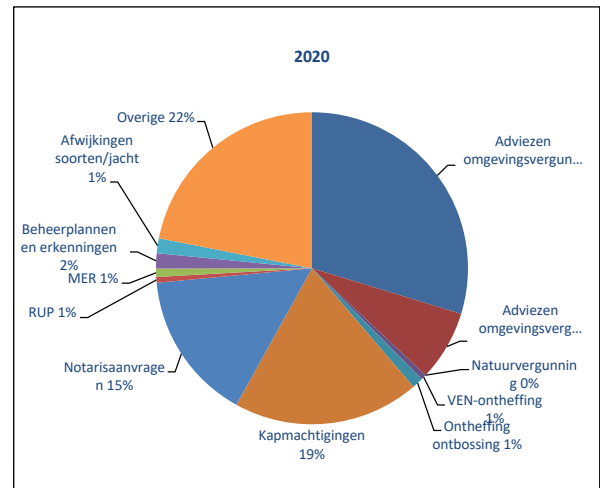
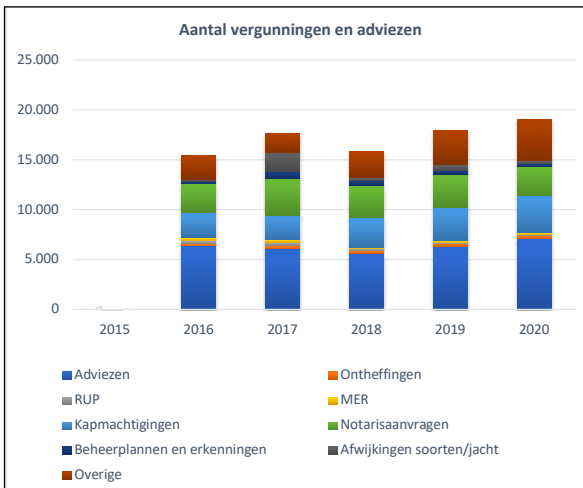
© Michel Pauwels

Vergunningen, advisering en subsidies

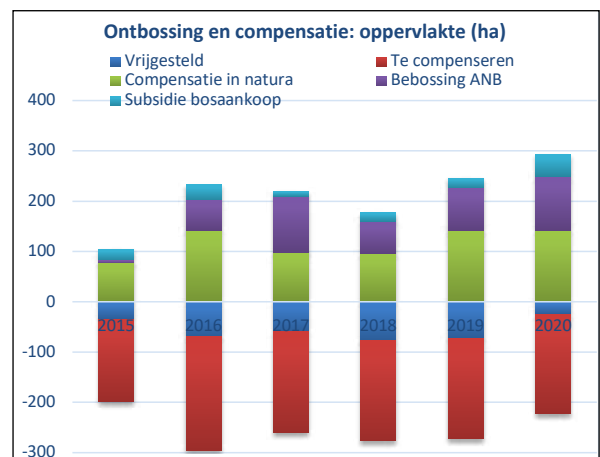
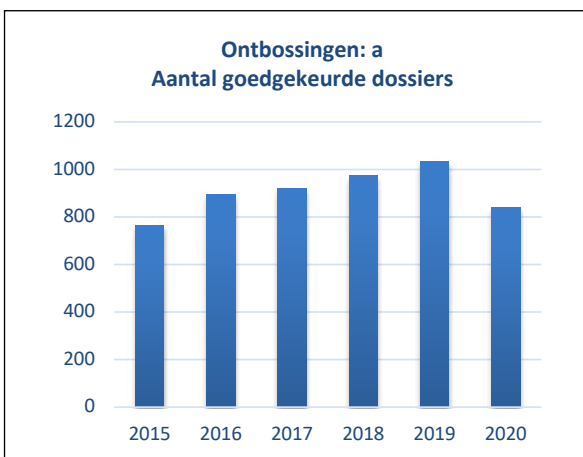
Het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen wordt niet uitsluitend bepaald door de realisaties op terrein (actief beleid). Ook via het vergunningenbeleid worden de reeds bestaande natuurwaarden beschermd en worden, binnen de speciale beschermingszones, ook de zones waar instandhoudingsdoelstellingen moeten gerealiseerd worden gevrijwaard. Dit vergunningenbeleid vraagt een permanente afweging tussen het beschermen van de actuele en toekomstige natuurwaarden enerzijds en het mogelijk maken van de invullingen van andere maatschappelijke noden anderzijds (industrie, mobiliteit, wonen, energieproductie, recreatie, ...)

Het gaat hier om een omvangrijke dossierstroom van bijna 20.000 dossiers. Enkele in het oog springende vaststellingen voor 2020:

- er zijn veel natuurbeheerplannen type 4 bijgekomen
- omvangrijke bijkomende bedragen gingen naar investeringsubsidies
- voor het eerst in 5 jaar is er geen deficit op de boscompensatie: er is dus meer bos gecompenseerd dan dat er verdwenen is

Informatie over het luik subsidies is ook opgenomen bij de toelichting over SP4 (zie hoger).

Schade

Een belangrijk aspect voor het draagvlak van het biodiversiteits- en soortenbeschermingsbeleid is de noodzaak om schade en overlast maximaal te voorkomen, en waar nodig te vergoeden. De wolf en het everzwijn bleven de grote blikvangers, en beleidsmatig speelden we hierop in via het wolvenplan en het actieplan everzwijn. Minder levend in de publieke opinie is de vraatschade door ganzen of de schade veroorzaakt door de steenmarter. De grootteorde van het totale bedrag dat aan schadevergoedingen wordt uitbetaald, bedraagt zo'n € 300.000¹.

Het Vlaamse natuur- en bosbeleid wordt sterk gestuurd door het Europese en het multilateraal niveau. We zetten dan ook actief in op de participatie en opvolging van internationale fora en processen rond het biodiversiteitsbeleid.

Natuur en Bos leverde in 2020, tot tevredenheid van alle betrokkenen, de Vlaamse en Belgische piloot voor het dossier van de EU-biodiversiteitsstrategie 2030, waarover de Raad Leefmilieu van Europa op 23/10/2020 Raadsconclusies heeft goedgekeurd. De nieuwe EU-biodiversiteitsstrategie 2030 en bijbehorend actieplan is een alomvattend, ambitieus langetermijnplan voor de bescherming van de natuur en het tegengaan van de achteruitgang van ecosystemen. Deze strategie heeft linken met de Farm to Fork-strategie, het gemeenschappelijke landbouwbeleid, de EU Green deal en de nieuwe EU-bosstrategie, en zal uitermate bepalend zijn voor het natuurbeleid van het komende decennium.

Deze strategie vormt ook de EU-bijdrage aan de komende internationale onderhandelingen over het mondiale biodiversiteitskader voor de periode na 2020 (COP15).

Op vraag van de andere gewesten en federale overheid neemt Natuur en Bos ook het pilotschap van de implementatie van deze strategie (het Framework Ecosystem Restoration) op zich.

Er werd ook in 2020 actief gebruik gemaakt van/gezocht naar Europese samenwerkingsverbanden en financieringsbronnen om, in samenwerking met andere actoren, de beleidsdoelstellingen te realiseren (zie ook hoger bij luik biodiversiteit). Een samenwerking met het VLAIO werd opgezet om gericht mogelijke partners en financieringsbronnen te kunnen bereiken.

Handhaving

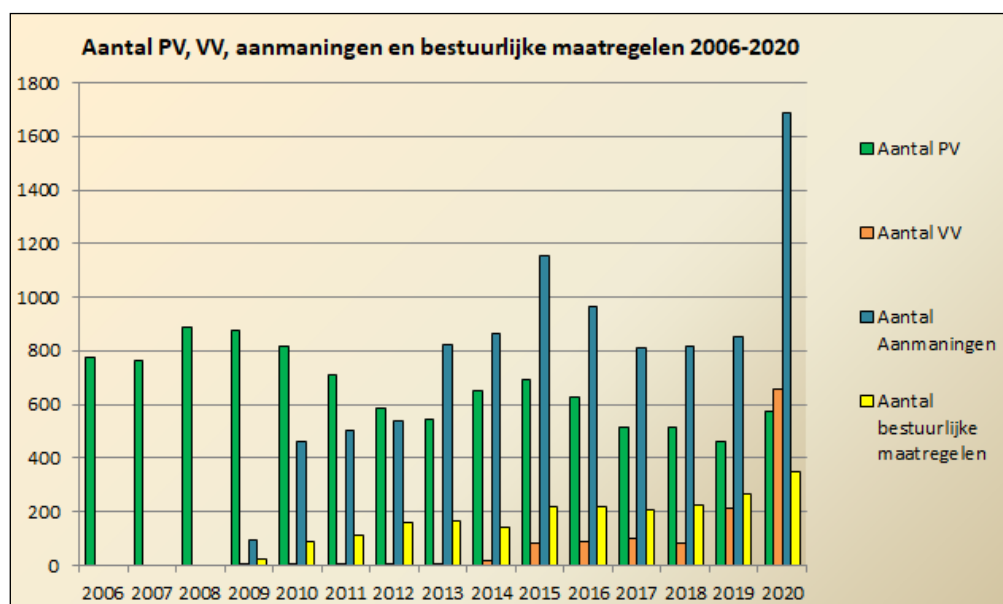
Het sluitstuk van het beleid is de handhaving. Het handhavingsplan 2018-2020 werd verder uitgevoerd en de programmatische handhaving werd verder uitgerold; een nieuw handhavingsplan 2021-2024 werd voorbereid. Gerichte campagnes werden opgezet om doelgroepen te informeren, bijvoorbeeld naar landbouwers en terreinbeherende overheden.

In samenwerking met het INBO en het VITO werden innovatieve technieken ingezet, zoals luchtfoto- en radarbeelden in combinatie met Artificial Intelligence-technieken, voor de handhaving van beschermde graslanden.

Door in te zetten op sensibilisatie en informatie neemt de verhouding aanmaningen/processen-verbaal nog steeds toe. De evolutie van de processen-verbaal 2006-2020 is hieronder weergegeven.

Het handhavingsrapport 2020 kan je, zodra het beschikbaar is, via onze website raadplegen.

Aantal aanmaningen	1690
Aantal processen-verbaal (PV) (bij milieumisdrijven)	572
Aantal Verslagen van vaststelling (VV) (bij milieu-inbreuken)	658

¹ De precieze cijfers zijn pas later in het jaar beschikbaar, omdat ze deels door een andere administratie worden aangeleverd.

In 2020 bereikten we een herstelgraad van 90% wat de bestuurlijke maatregelen aangaat; de nalevingsgraad van de visserijregelgeving bedroeg 80%.

Natuur en Bos wierf zes nieuwe natuurinspecteurs aan.

Het decreet over de toegang tot genetische rijkdommen (Nagoya) werd verder geïmplementeerd. Er werd een stakeholderslijst opgemaakt waarop een eerste voorzichtige risicoanalyse werd uitgevoerd. Dit vormt de eerste aanzet van het verplichte Nagoya-inspectieplan.

- Enkele in het oog springende acties van Natuurinspectie haalden de nationale pers. Tegen stropers wordt streng opgetreden, getuige de arrestatie van twee nachtelijke en met verboden wapens uitgeruste stropers in het Kravaalbos of de inbeslagname van 69 illegaal gevangen zangvogels, met frauduleuze pootringen, in Vlaams-Brabant. Na aanhoudende klachten over stroperij in het Pajottenland werden, in een gezamenlijke actie met de politie, illegale en verboden wapens aangetroffen bij huiszoeken. Ook in Rumst werden, nadat een boobytrap werd aangetroffen op een jachtterrein, verboden wapens, netten en nog meer boobytraps aangetroffen bij een huiszoeking.
- In een jachtgebied in West-Vlaanderen werden illegaal gekweekte en uitgezette patrijzen aangetroffen, waarna de minister in de betreffende wildbeheerseenheid een jachtverbod uitvaardigde voor het volledige jachtseizoen.
- In een natuurgebied in Dilsem-Stokkem liepen zeven motorrijders tegen de lamp die illegaal aan het crossen waren.

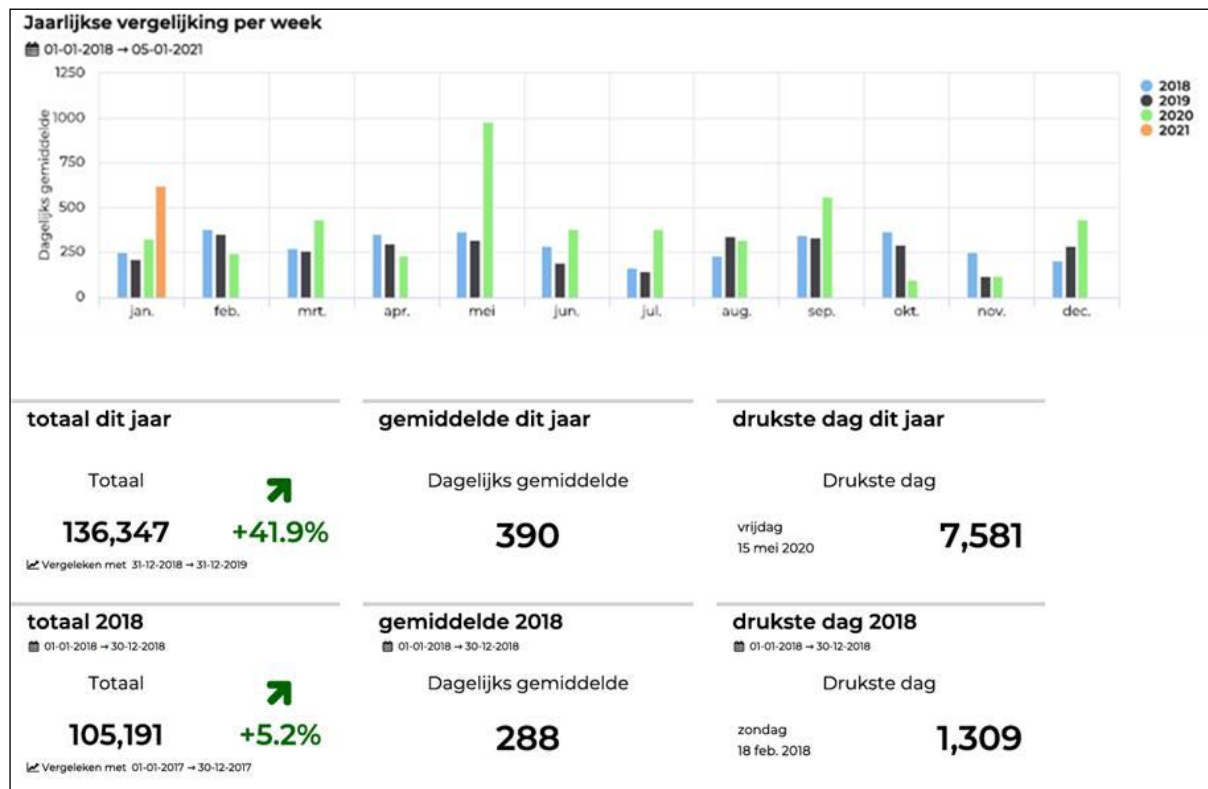

SD 2. Natuur en Bos verhoogt de beleving van natuur

In 2020 werkten we op verschillende sporen rond natuurbeleving. Naast de reguliere werking in de eigen domeinen, waarbij inrichting en beheer telkens gecombineerd wordt met onthaal- en belevingsinfrastructuur, zetten we in op speel- en sportnatuur, en de heilzame werking van natuurbeleving op de gezondheid.

We zagen tijdens de coronalockdown een grote toestroom van bezoekers naar onze domeinen, in die mate dat we extra maatregelen moesten nemen om alles in goede en veilige banen te leiden. Terreinbeheer zette hiervoor, met succes, alle zeilen bij. Deze bezoekerstoename hield aan doorheen het hele jaar 2020, zoals ook geregistreerd op de plaatsen waar bezoekerstellers staan.

Een illustratie van het toegenomen bezoekersaantal wordt door de bezoekersteller aan de Kalmthoutse heide:

We werkten samen met Toerisme Vlaanderen rond het Zomerplan 2020, specifiek gericht op het inspelen op de noden van de Vlaming in lockdowntijden. De eigen belevingscampagne 'Groeten uit buitengewoon binnenland' en het Buitengewoon kamperen bleken voltreffers.

Aantal aangelegde speelzones	98
Aantal aangelegde hengelzones	22
Aantal aangelegde hondenlosloopzones	24
Aantal verwerkte aanvragen voor recreatieve activiteiten	849
Aantal aangelegde multimovepaden	3
Aantal aangelegde natuuroases	1

In het Chartreuzenbos opende minister Demir in september onder ruime persbelangstelling een nieuwe natuuroase. In maart 2020 opende de minister ook de 'wachtkamer in de natuur' bij het AZ Sint-Lucas in Brugge, waar het aanpalende Natuur en Bos-domein werd ingericht rond de gezondheidsnoden van ziekenhuispatiënten, personeel en bezoekers.

De in mei 2020 geplande opening van de inspiratiehaven 'Revalideren in het bos' in het Parkbos Gent werd wegens corona uitgesteld. Hier wordt een natuuroase ingericht voor mensen met een beperking. Tijdens de opening zou ook een functioneel oefen- en revalidatieprogramma worden voorgesteld.

We werkten aan een visie op beleving, op het aanbod vanuit de eigen domeinen en de mogelijke bijdrage van andere beheerders en grondeigenaars. Deze visie vertalen wenaar een meerjarenplan dat de basis zal vormen voor een brede inzet binnen Natuur en Bos op beleving. In 2020 verzamelden en digitaliseerden we hiervoor het basismateriaal. Per

recreatievorm (hondenlosloopzone, speelbos, onthaalpoort, ...) is er nu een inventaris : van onder andere bestaande definities, handleidingen, kompasnaalden, technische fiches. Waar elementen ontbraken, worden die aangevuld. De bestaande toegankelijkheidsregelingen werden gedigitaliseerd: een omvangrijke oefening, die ook handig is de in 2019 ingevoerde omgekeerde toegankelijkheid grondig te evalueren.

Ondanks de coronamaatregelen werd de **Week van het Bos** in 2020 een groot succes. We werkten hiervoor opnieuw samen met de Fabeltjeskrant. We startten de Week van het Bos met de opening van het multimovepad Kelchterhoef. Voor de tweede keer werkten we een educatief pakket en wedstrijd op maat van kleuters uit. 462 kleuterklassen, samen 9.058 kleuters, namen deel aan de wedstrijd gekoppeld aan de Fabeltjeskrant. In het lager onderwijs telden we 208 wedstrijddeelnemers, goed voor 5.925 leerlingen. Er namen wat minder klassen deel dan in 2019, wat met zekerheid toe te schrijven is aan corona, met quarantaines van enkele scholen, en een aantal geannuleerde klasuitstappen.

De hoofdprijs voor de lagereschoolwedstrijd? Het aanplanten van een eigen klasbos in de buurt van de school in het najaar van 2021.

Topevenementen zoals het hyacintenfestival of de Nationale Heidedagen moesten we helaas afgelasten. Binnen de samenwerkingsovereenkomst met productiehuis Hotel Hungaria vonden allerlei opnames plaats voor een 8-delige tv-documentairereeks op Canvas en werkten we verder aan community-building rond onze (Belgische) natuur.

We zetten in 2020 ook sterk in op samenwerkingsverbanden en nieuwe thema's die steeds meer maatschappelijke weerklank vinden: het verband tussen natuur en gezondheid en de inzet van natuur als partner in de strijd tegen de klimaatwijziging en de verdroging. In deze samenwerkingsverbanden is belevingswaarde een belangrijk aandachtspunt.

Eén van de kroonjuwelen van het Natuur en Bos is het **Zwin Natuur Park**, een samenwerking met de Provincie West-Vlaanderen, met het kijkcentrum en de inrichting van de Zwinvlakte als grote troeven. Het Zwin heeft intussen een internationale uitstraling gekregen, met in 'normale' jaren meer dan 100.000 bezoekers per jaar. De mooie resultaten van de grootschalige inrichtingswerken in het Zwin, met onder meer de realisatie van duingraslanden, vochtige duinvalleien, rietmoeras, leefgebied van boomkikker, en belevingselementen bekoorden heel wat bezoekers. Er was wel een terugval als gevolg van de coronamaatregelen.

Extra inspanningen gingen ook naar de **Vlaamse Rand rond Brussel** met onder meer gerichte aankopen, het aanleggen van ecologisch-recreatieve verbindingen, het verhogen van belevingswaarde en het ontsluiten van natuurgebieden, samenwerking met verenigingen en private eigenaars, en subsidiëring van kleinschalige initiatieven van gemeentebesturen. In de herfst/winter 2020-2021 zal ruim 20 ha bos worden aangeplant op terreinen van de Vlaamse overheid in de Vlaamse Rand.

De projectsubsidie 'Toegankelijk groen in de Vlaamse rand' werd verruimd naar organisaties en verenigingen en kende veel succes. De budgetten verdubbelden door een inbreng van 1.750.000 euro uit het Vlaamse Randfonds. 24 aanvragen ontvangen een subsidie.

Door een laagdrempelige samenwerking met het Gordelfestival en het burgercollectief 'de Bûûmplanters', kregen deelnemers een boompje om te planten binnen de Vlaamse Rand. In de noordrand wordt gebiedsgericht samengewerkt met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest binnen de studies 'open ruimte netwerk in en rond Brussel' en 'defensie-zuid' om ook in een stedelijke context aan een robuust groen netwerk te bouwen.

Het toeristische hefboomproject Zoniën, met de realisatie van de toegangspoort Zoniën, inclusief een canopy walk en een vernieuwd Bosmuseum, botste op onvoorziene obstakels met budgettaire impact, waardoor de aanbesteding vertraging oploopt en in 2021 hernomen wordt.

Andere grote **groenpolen in de buurt van steden**, zoals het Parkbos Gent, de Vinderhoutse bossen, het Oud Vliegveld in Lochristi (Wonderwoud) werden verder uitgebouwd. Alle partners vernieuwden de samenwerkingsovereenkomst rond de ontwikkeling van het Parkbos Gent voor de periode 2020-2022, om het derde en laatste deel van het project af te ronden. Ook rond andere steden zoals Lier (Pallieterland), groenpool Antwerpen (Regionaal Park Linkeroever) werden stadsbosprojecten verder uitgebouwd of opgestart.

We maakten nieuwe doelgroepen warm voor natuurbeleving, onder meer door het promoten van biodiversiteit op bedrijventerreinen, samenwerkingen in het netwerk Natuur & gezondheid, samenwerking met het Het Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden Aangelegenheden (VIPA). We sloten een samenwerkingsovereenkomst met VLAIO. Beide organisaties zullen mekaar versterken door informatiekanalen te delen, en expertise, opleidingen en informatie op maat ter beschikking te stellen die relevant zijn voor de doelgroep bedrijven.

SD 3: Natuur en Bos valoriseert de waarde van natuur en maakt ze zichtbaar voor de maatschappij

Het realiseren van deze doelstelling ligt hoofdzakelijk in handen van Natuurinvest, die als business partner van Natuur en Bos zorgt voor de duurzame vermarkting van de producten uit de openbare natuurdomeinen.

De belangrijkste producten van Natuurinvest zijn de houtexploitatie, de opleidingen van Inverde, de concessies, en de kortetermijnverhuur. Deze producten leden sterk onder de coronacrisis en de crisis op de houtmarkt.

De houtmarktcrisis is het gevolg van onder andere een overaanbod aan hout op de Europese markt door de letterzetterplaag, juridische procedures die verhinderen dat verkocht hout (onmiddellijk) op de markt komt, en de maatschappelijke druk om geen bomen te kappen.

Natuurinvest zocht oplossingen via interactie tussen verschillende houtwerven, het optimaliseren van de inkomsten uit de bestaande producten, de uitwerking van een dienstverleningspakket openbare boseigenaars en innovatieve projecten. 520 m³ kwaliteitshout werd op een tweede Vlaams houtpark vermarkt voor hoogwaardige toepassingen op de lokale houtmarkt. Een module voor online houtverkoop is in opmaak.

De fysische staat van het vastgoed werd in kaart gebracht, met een doorbraak voor een aantal belangrijke dossiers zoals de Kosmos op de Rodeberg. Een erfpacht voor de kerk van Groenendaal werd voorbereid; voor Hof ter Linden in Edegem maakte Natuurinvest een ruilsценario op, waarbij het vastgoed (kasteel en park binnen ringgracht) naar de gemeente en Kempens Landschap gaat en het bos naar Natuur en Bos.

Focuslocaties voor kortetermijnverhuur en events werden geïnventariseerd. Op 13 buitengewone locaties van Natuur en Bos richtte Natuurinvest **Buitengewone Kampeerplekken** in, goed voor 9.617 gasten en 13.817 overnachtingen, met hoge scores in het tevredenheidsonderzoek (gemiddeld 4,5/5 bij 1.006 ontvangen evaluaties).

In de rand rond Brussel liepen de voorbereidingen voor de herinrichting van de Rozentuin van Coloma. Hiervoor lanceerden we samen met de Vlaams Bouwmeester een open oproep voor een masterplan met toekomstvisie voor het hele domein, met focus op de rozen.

We zetten voortdurend in op nieuwe en innovatieve producten, en valorisatiemogelijkheden. De meest markante innovaties binnen Natuurinvest in 2020? De grote stap voorwaarts richting online leren, Buitengewoon Kamperen als antwoord op de coronacrisis, en de B2B2C-opleiding tot Tuinrangers voor het biodivers maken van privétuinen. Een (betalende) pilot voor de Tuinrangers liep bij 9 lokale besturen, het product wordt in 2021 algemeen aangeboden aan steden en gemeenten.

Via een innovatieve overheidsopdracht werd Grassco opgericht voor de valorisatie van grasmaaisel. Grassco zal via de mobiele raffinage van natuurmaaisel nieuwe circulaire grondstoffen (isolatievezels, substraat, grassap en andere) op de markt brengen. Deze publiek-private samenwerking zal een duurzame, goedkopere en innovatieve oplossing bieden voor de verwerking van natuurmaaisel. De innovatieve overheidsopdracht vloeit voort uit het Europese project GrasGoed – Natuurlijk Groen als Grondstof.

Twee Europese projecten werden opgestart:

- Forest for Health heeft als doel een trainingspakket uit te werken rond forest therapy voor coachen/therapeuten met aandacht voor de thema's bosbeheer, natuur en gezondheid. Er wordt een certificaat uitgewerkt. Het opzet is ook om het grote publiek te sensibiliseren voor natuur en bosbeheer en het belang ervan. Een project rond procesgestuurde natuur/rewilding. Bij procesgestuurd natuurbeheer wordt gefocust op ruimte voor natuurlijke processen en interacties, natuurlijke hydrologische processen, vrij rondtrekkende grote grazers en roofdieren, ... Ook al is rewilding meer eigen aan de verlaten regio's in Europa, we onderzoeken of dit project op termijn kan leiden tot wildere en meer robuuste natuur, die mogelijk ook goedkoper te beheren is.

Binnen het Europese ecosysteemdienstenproject Sincere zette Natuurinvest twee pilootprojecten op om de doelgroep jagers via een inkoopveiling te financieren bij het valoriseren van ecosysteemdiensten. Het eerste experiment rond de aanleg van everzwijnbuffers kon niet plaatsvinden wegens te weinig inschrijvingen. Het tweede pilootproject rond biotoopherstel had meer succes, en kan in 2021 worden uitgevoerd.

Natuur en Bos werkt ook verder aan het FSC-certificeren van Vlaamse bossen via het groepscertificaat van Natuur en Bos. In totaal telt dit groepscertificaat 26.844 ha, waarvan 79 FSC-gecertificeerde Natuur en Bos-domeinen voor een totale oppervlakte van 16.359 ha (in 2019 78 domeinen van Natuur en Bos), ongeveer 9.000 ha openbaar bos (geen eigendom van Natuur en Bos), en 1.000 ha privaatsbos.

Via het **opleidingscentrum Inverde** kan iedereen die actief is in het beheer van Vlaamse groene ruimte op maat opleiding krijgen en gecertificeerd worden. Van grondeigenaren, leden van natuurverenigingen en bosgroepen, tot professionals in de groensector, gemeentepersoneel, en professionele tuin- en landschapsarchitecten.

Natuurinvest heeft de performantie van haar opleidingscentrum de laatste jaren stelselmatig opgedreven. In 2020 noteerde de organisatie om evidente redenen een neerwaartse knik in de resultaten. Inverde maakte in 2020 de omslag naar radicaal digitaal en blended leren. Geflankeerd door Ecopedia en de digitale leeromgeving (LMS) biedt Inverde voortaan ook online kwalitatieve leertrajecten aan. Het sociale netwerk Groeistof is handig in tijden van corona voor kennisdeling en informatie-uitwisseling.

Ecopedia is in de sector intussen algemeen erkend als platform voor de borging en verspreiding van kennis. Het is hét centrale kennisdelingsplatform voor alles wat de exotenproblematiek aangaat. Gekoppeld aan het project Onze Natuur, heeft Ecopedia ook de ambitie om de grootste natuurbeeldenbank uit te bouwen.

© Filip Vanboven

4. BEHEERDOELSTELLINGEN: ORGANISATIEONTWIKKELING IN FUNCTIE VAN DE NODEN VAN DE MAATSCHAPPIJ

Natuur en Bos wil een performante, resultaat- en klantgerichte organisatie zijn, waar het aangenaam werken is. Om dit te bereiken werkten we in 2020 rond een aantal pijlers.

Innovatie

De enthousiasmerende innovatiewerking lanceerden we in 2017, met de realisatie van concrete projecten én het opbouwen van een structurele inbedding. Ook in 2020 hebben we deze werking verdergezet en verruimd. Centraal in de innovatiewerking staat het 'path to yes'-principe. Dit principe houdt in dat mensen actief meezoeken naar oplossingen voor de obstakels die innovatieprojecten op hun pad tegengekomen.

In 2020 kreeg het ambitieuze innovatieproject rond stedelijke natuur vorm. Hierbij wordt een systeembenadering 'Cities thinking like a forest' uitgetest in de case Ringpark Groene Vesten, een case gekoppeld aan de leefbaarheidsmaatregelen binnen de Oosterweelwerken. Dit innovatieproject omvat naast een multidisciplinair onderzoeksluik, het naar de praktijk omzetten van dit onderzoek in de realisatie van het Ringpark Groene vesten door het ontwikkelen van leerlandschappen en het exploreren van een samenwerkingsverband met de stad Antwerpen om een Kenniscentrum stedelijke natuur op te richten met bovenlokale uitstraling. Natuur en Bos ambieert hier een regisseursrol uit te bouwen rond natuur in de bebouwde omgeving en de opgedane kennis uit te dragen naar andere gemeenten en zelfs tot buiten de grenzen.

In 2020 lanceerden we opnieuw onze innovatiewedstrijd 'De Gouden Sprinkhaan' om innovatieve ideeën in de organisatie naar boven te brengen. Via de projectoproep Natuur in je Buurt werden de innovatierealiserings van 2019 rond het thema natuur en gezondheid - snoezelbossen, natuuroases, kleine wildernissen - als inspirerend voorbeeld in de markt gezet, voor een multiplicatoreffect.

Het Gouden Sprinkhaan-project van 2020 ging over het opzetten van een crowdfundingmogelijkheid voor ondersteuning van kleinschalige bebossingsinitiatieven. De gekozen piste - een samenwerking met de Regionale Landschappen en Bosgroepen - nam meer tijd in beslag dan voorzien door de veelheid aan partijen en specifieke eigenheden van ieders werking. Dit project wordt afgerond in 2021. Eind 2020 werd ook beslist om via de innovatiemethodiek een business case op te maken voor Domestic Offset: het investeren in natuurontwikkeling als vrijwillige compensatie voor CO₂-uitstoot. De innovatielat wordt dus stelselmatig hoger gelegd.

We nemen ook deel aan de Sandbox-werking in de Vlaamse overheid, en aan de cross-sectorale innovatiehub waar Vlaamse en federale overheidsbedrijven zoeken naar samenwerkingsmogelijkheden en elkaar inspireren, kennis en ideeën uitwisselen.

ICT – Radicaal digitaal

Organisaties en verenigingen uit alle sectoren moesten het voorbije jaar zeer snel en uitermate flexibel kunnen schakelen, om alle gevolgen van de pandemie het hoofd te bieden. Natuur en Bos is vrijwel onmiddellijk digitaal beginnen samenwerken, met aandacht voor ieders welzijn. We stapten over van Skype naar Teams zodat de performantie kon verbeteren.

Een huzarenstuk in 2020: de realisatie van de Bosteller (www.bosteller.be) en de website www.plantjeeigenbos.be, beide gelinkt aan de prioriteiten van de minister en SP 1. De bosteller geeft de bosuitbreiding transparant weer. Ook de burger kan zo in een oogopslag zien wat zijn/haar gemeente, of het bedrijf waar hij/zij werkt doet voor meer bos.

Voor het uitvoeren van een natuurbeheerplan werd gewerkt aan een mobiele app zodat boswachters en ploegbazen de uitvoering en opvolging op het terrein efficiënt kunnen regelen.

We blijven ook inzetten op het 'Dienstenportaal' om zowel onze eigen werking verder te stroomlijnen als onze eindgebruikers beter en sneller van dienst te zijn. In 2020 werd het dienstenportaal verder uitgebreid met een loket voor IT en Communicatie.

De projectsubsidies Natuur en Natuur in je Buurt 2020 werden gelanceerd via het digitaal platform. Elke transactie (indiening, goedkeuring en uitbetaling) wordt nauwkeurig en ondubbelzinnig weggeschreven in de blockchainmodule. Het indienen van een beheerplan via het digitaal platform was de volgende mijlpaal die in 2020 is bereikt.

Andere belangrijke digitaliseringsopdrachten die in 2020 liepen, zijn bijvoorbeeld de integratie van het meldpunt schade met de aanvraag voor schadevergoeding, de dossieropvolging schadevergoeding (in testfase), en een digitaal platform voor de aanvraag en behandeling van machtigingen voor recreatie.

Via een dashboard wordt de status van de IT-portfolio inhoudelijk en financieel opgevolgd.

Duurzaam en maatschappelijk verantwoord ondernemen

Ook in 2020 was duurzaam en maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVDO) een drijfveer bij heel wat initiatieven van Natuur en Bos en Natuurinvest.

Zo wordt bij het toekennen van concessies expliciet rekening gehouden met de rechtstreekse of onrechtstreekse impact van de investeringen op het milieu, de maatschappij en de economie. Een aantal concessies werden gegund met specifieke aandacht voor duurzame restauratie, aanplantingen, vergroening van de omgeving, innovatieve renovaties van erfgoedpanden met duurzame en oorspronkelijke materialen en behoud van de originele vorm, investeringen in hernieuwbare energie en isolatie, herstel van de waterhuishouding, aanbod van producten uit eigen moes- en kruidentuin, streek-, fair trade- en kortketenproducten in horecazaken, en zero waste uitbating.

Bij andere concessies gaf de impact op mens en maatschappij de doorslag. Lokale duurzame landbouwers die zich verenigen en ondersteund worden door lokale organisaties en jeugdbewegingen (De Woudpoort) of een gebouw dat als werk- en woonplek dient voor volwassenen met een verstandelijke beperking (Wouwershoeve).

Onderstaande realisaties illustreren heel mooi de aandacht voor MVDO binnen de werking van Natuur en Bos:

- Voor de vergroening van de mobiliteit zetten we onder andere in op een leaseprogramma voor e-dienstfietsen voor de natuurinspecteurs en boswachters. De bedoeling is om afhankelijk van het beschikbare fietstype tussen 2.000 en 4.000 minder autokilometers te rijden. Naast vergroening draagt dit project ook bij aan het welzijn van de gebruikers én verhoogt het de interactie op het terrein met burgers. Door het afsluiten van 12 bijkomende Cambio-abonnementen op een aantal centrale werkplekken konden we 5 poolwagens uit gebruik nemen.
- We traden toe tot het SURE2050 project waarbij ondersteuning wordt geboden bij de opmaak van een strategisch vastgoedplan, om via de energie-efficiëntie maatregelen in onze gebouwen de interne klimaatdoelstellingen van de Vlaamse overheid te behalen.
- De afdeling Terreinbeheer werkt voor bepaalde beheerwerken samen met sociale werkplaatsen, vrijwilligers en stagiairs. Nieuw in 2020 was de start van een proefproject met de justitiehuisen, waarbij we taakgestraften inschakelen bij terreinbeheer voor de duur van hun taakstraf.

Personeel en organisatie

Natuur en Bos hecht bijzonder veel belang aan het welzijn van het personeel en de 'goesting om te komen werken'. In 2020 werd een nieuw welzijnsplan opgestart. Dit plan geeft concrete invulling aan de uitgangsvraag voor het welzijnsbeleid van Natuur en Bos: 'Hoe zorgen we er samen voor, dat jij en je collega's met goesting komen werken?'.

Het Jaaractieplan veiligheid werd uitgevoerd. Net zoals de welzijnsrondgangen, die werd uitgevoerd volgens de afgesproken werkwijze. Acties die voortvloeien uit deze verslagen worden gestructureerde opgevolgd en aangepakt.

Binnen onze organisatie staat diversiteit hoog op de agenda. De werkgroep diversiteit staat onder andere in voor de opmaak en de opvolging van het actieplan diversiteit. Verschillende acties werden uitgevoerd, zoals de invulling van een aantal voorbehouden betrekkingen, en het opnemen van diversiteit als thema in het arbeidsreglement).

Het Integriteitsplan 2019-2020 werd uitgevoerd en geëvalueerd. Op basis daarvan maakten we een ontwerp integriteitsplan voor 2021, waarbij voor de eerste maal ook Natuurinvest zal aansluiten.

Binnen Natuur en Bos zetten we al enkele jaren sterk in op leiderschap met een leiderschapstraject. Vanuit een uitgangspunt van gedeeld leiderschap gaven 35 collega's in zes werven mee vorm aan het nieuwe leiderschap. De resultaten hiervan werden voorgesteld op het jaarlijkse netwerkmoment voor leidinggevenden, Focus 2020. Eind 2020 werd de stand van zaken na een jaar werking geëvalueerd en besliste de directieraad om de producten en resultaten zo veel mogelijk te integreren in de reguliere werking, en om de visievorming rond toekomstig leiderschap verder te verfijnen.

Binnen onze organisatie gaan we voluit voor interne mobiliteit. Momenteel wordt meer dan de helft van de vacatures van Natuur en Bos ingevuld via interne mobiliteit. Bovendien worden medewerkers, waar mogelijk en wenselijk, gestimuleerd om aan projecten of opdrachten deel te nemen die buiten hun vast opdrachtenpakket vallen.

Titus: het echte waterdraakje

De Titus is een kleine waterdraak die voorkomt in de rivier de Rijn. Het is een van de weinige waterdraken die in Nederland voorkomt. De Titus is een kleine waterdraak die voorkomt in de rivier de Rijn. Het is een van de weinige waterdraken die in Nederland voorkomt.

2. Horizontale doelstellingen

1. AANBEVELINGEN AUDIT VLAANDEREN

In het beleidsgericht rapport 2020 van Audit Vlaanderen lezen we dat Natuur en Bos gestructureerd werk maakt van haar organisatiebeheersing en constructief reageert op geformuleerde aanbevelingen. Dit weerspiegelt zich in een volledige acceptatie- en realisatiegraad.

Zo valideerde Audit Vlaanderen in opvolgingsronde 2020 voor de enig openstaande aanbeveling over telecommunicatiemiddelen de status als tijdig uitgevoerd. Er zijn dus geen openstaande aanbevelingen meer.

De maturiteit van het risicomanagement behoudt de globale score van 3. De aanpak van het risicomanagement werd verdergezet én verder uitgewerkt, onder andere door een systematische aanpak van de strategische projecten.

De auditplanning van de interne auditor zorgt voor een gestructureerde opvolging van de beheersmaatregelen door een jaarlijkse risico-gebaseerde selectie. De interne auditor voerde in 2020 volgende interne audits uit:

- Implementatie IHD en SBP: eindrapport en actieplan
- Validatie-audit boscompensatiefonds over databanken, controle bebossingen derden en bebossing eigen terreinen: eindrapport en voortgangsrapportering
- Mislopen van inkomsten: eindrapport
- Life en variabele kredieten: eindrapport
- ICT-audit: eindrapport
- Aankopen en inrichten van gronden: nog lopend
- Analyse timesheets IT – projectrapportering Life-project: ontwerprapport

De leden van directieraad zijn verantwoordelijk voor het uitvoeren van de geformuleerde aanbevelingen en verbeterpunten. De interne auditor ondersteunt het management bij het opmaken van een actieplan en volgt de uitvoering van de aanbevelingen van alle audits op.

Gegevensbescherming en informatieveiligheid

Op gebied van gegevensbescherming werd het driejarenplan om conformiteit te bereiken met de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG/GDPR) verder uitgevoerd. In 2020 werd gewerkt aan 'awareness training' van het personeel, processen en projecten waarin persoonsgegevens worden verwerkt, werden doorgelicht. Formulieren werden GDPR-compliant gemaakt. Met belangrijke partners werden verwerkersovereenkomsten en permanente protocollen voor gegevensuitwisseling afgesloten.

Risico's ten gevolge van (mogelijke) datalekken en informatieveiligheidsincidenten werden opgespoord en aangepakt. Een DPO-dienstencatalogus voor de service desk (sjablonen voor het melden van datalekken, verlies van IT-materiaal, verzoeken van betrokken, ...) werd opgemaakt.

2. PERSONEELSBESPARING

Tegen eind 2024 moet Natuur en Bos een personeelsaantal van 669 behalen.

Op 31/12/2020 was het personeelsaantal, als we rekening houden met de geldende correcties voor deze telling, 666.

De voorbereidingen voor een nieuw personeelsplan werden aangevat, in het licht van besparingen en efficiëntieverhoging, nieuwe uitdagingen en kerntakendebat. We finaliseren dit plan begin 2021.

3. WELZIJN EN DIVERSITEIT

Zie 'Personeel en organisatie'.

3. Budget

De begroting van Natuur en Bos wordt op twee manieren gefinancierd. Het reguliere budget wordt toegekend via de begrotingsdecreten die goedgekeurd worden door het Vlaams Parlement en kan opgedeeld worden in 3 grote categorieën: lonen, apparaatskredieten en beleidskredieten.

Daarnaast beheert Natuur en Bos ook enkele begrotingsfondsen, die gefinancierd worden door specifieke ontvangsten. Deze ontvangsten bepalen hoeveel uitgaven er gedaan kunnen worden binnen het begrotingsfonds. Meer specifiek gaat dit over het Jachtfonds, het Visserijfonds, het boscompensatiefonds en het fonds voor EU-gefinancierde projecten.

De kredieten die in de begroting werden toegekend, werden tijdig benut. Bij de begrotingsopmaak van 2020 kreeg Natuur en Bos bijkomende beleidskredieten voor de realisatie van bosuitbreiding, effectief natuurbeheer en Vlaamse Parken, en in het najaar van 2020 ook voor extra natte natuur. De besteding van deze beleidskredieten aan in hoofdzaak terreinrealisaties was een hele uitdaging, zeker in combinatie met de besparingen op lonen en werkingskredieten.

Daarnaast zijn ook heel wat engagementen van de voorbije jaren gerealiseerd in 2020. Dit kan afgeleid worden uit de VEK-besteding, wat een weergave geeft van de effectieve betalingen. Zo werden er voor € 38 mio terreinen aangekocht door Natuur en Bos (exclusief Boscompensatiefonds) en voor € 9 mio investeringen op terrein gerealiseerd.

In 2020 werd ook het financieel dashboard geïntroduceerd met een real-time budgetopvolging.

Op het vlak van reguliere financiële processen werden in 2020 opnieuw meer dan 90% van alle facturen voor Natuur en Bos betaald binnen 30 dagen na ontvangst. Dit is te danken aan de verregaande stroomlijning van de processtromen en de verhoging van het aandeel e-facturen in het totaal aantal facturen. Daarmee is Natuur en Bos binnen het beleidsdomein Omgeving één van de beste presteerders op het vlak van tijdige betaling van facturen.

Type uitgaven	VAK 2020	Uitvoering VAK 2020	Uitvoering VEK 2020
Lonen	€ 36.228.000	€ 36.213.470	€ 36.215.273
Apparaat	€ 5.484.758	€ 4.909.772	€ 4.759.444
Aankopen ANB	€ 32.571.000	€ 32.571.000	€ 38.207.045
Aankopen via VLM	€ 2.258.400	€ 2.258.400	€ 2.258.400
Investeringen terreinen ANB	€ 11.880.000	€ 11.879.045	€ 10.404.208
Onderhoud terreinen ANB	€ 19.829.000	€ 19.809.350	€ 17.601.851
Projectsubsidies	€ 33.097.000	€ 33.093.885	€ 18.101.839
Werkingssubsidies	€ 15.372.000	€ 15.364.596	€ 18.854.388
Natuurinrichting	€ 3.712.000	€ 4.140.000	€ 4.140.000
Andere (studies, schade, IT,...)	€ 11.554.000	€ 11.390.751	€ 11.329.571
Life projecten	€ 1.433.676	€ 648.402	€ 411.758
Visserijfonds	€ 1.880.538	€ 2.189.967	€ 1.770.734
Jachtfonds	€ 1.911.142	€ 2.372.836	€ 1.531.511
Boscompensatiefonds	€ 5.531.520	€ 5.911.336	€ 7.494.905
Eindtotaal	€ 182.743.033	€ 182.752.811	€ 173.080.928

4. Kencijfers

Kencijfer	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Biodiversiteit											
Totale oppervlakte (ha) Vlaamse natuurreservaten (VO)	6 680	6 680	6 680	6 680	6 680	6 680	6 680	6 680	6 606	6 583	5 653
Totale oppervlakte (ha) erkende natuurreservaten (derden)	13 921	14 695	15 119	16 318	17 817	18 263	18 692	18 312	19 164	21 872	20 351
Totale oppervlakte (ha) bosreservaten (VO)	3 001	3 012	3 060	3 094	3 134	3 186	3 186	3 186	3 186	3 186	3 186
Oppervlakte (ha) natuurdomein met goedgekeurd beheerplan, maar nog niet erkend (VO)				503	2 077	2 077	2 077	2 086	2 086	2 008	2 008
oppervlakte (ha) parken in eigendom Vlaamse overheid met beheerplan (volgens criteria Harmonisch Park- en Groenbeheer)	-	-	-	-	78	78	78	78	223	223	223
oppervlakte (ha) parken van derden met beheerplan (volgens criteria Harmonisch Park- en Groenbeheer)	21	78	78	100	100	100	100	100	186	186	189
oppervlakte (ha) bossen in eigendom van derden met uitgebreid beheerplan (volgens criteria duurzaam bosbeheer)	13 724	16 582	19 286	19 918	23 636	25 730	26 789	27 304	29 401	29 783	30 477
oppervlakte domeinbossen met bosbeheerplan (VO, buiten de bosreservaten) in ha	10 164	12 057	12 833	13 685	14 710	15 401	16 265	16 330	16 108	16 022	15 529

Kencijfer	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
oppervlakte (ha) militair domein met goedgekeurd beheerplan	9 835	9 835	9 835	9 081	9 081	9 081	9 081	9 081	9 081	9 081	9 081
oppervlakte natuurbeheerplan type 2 in ha									1 417	2 805	3 679
oppervlakte natuurbeheerplan type 3 in ha									696	831	517
oppervlakte natuurbeheerplan type 4 in ha									382	1111	3 436
Natuur onder effectief beheer (cumulatieve som van bovenstaande categorieën)	57 346	62 939	66 891	69 379	77 313	80 596	82 948	83 157	88 536	93 691	94 329
Aantal lopende natuurinrichtingsprojecten	16	17	15	13	15	14	15	15	14	16	16
Totale oppervlakte VEN in ha	88.972	89.577	89.318	90 087	90.521	91.796,47	92 211	91 802	92 976	92 962	93 318
Totale oppervlakte natuurverwevingsgebied in ha	3.203	3 203	3.203	4 089	4.337	4.997,09	5 084	5 569	5 615	6 279	6 991
Totale oppervlakte Speciale Beschermingszones in ha	166.187	166.187	166.187	166.322	166 322	166 322	166 322	166 322	166.322	166.322	166 322
- Habitatrichtlijngebied in ha	104.888 (38 SBZ-H)	104.888 (38 SBZ-H)	104.888 (38 SBZ-H)	105.017 (38 SBZ-H)	105.018 (38 SBZ-H)	105.019 (38 SBZ-H)	105.020 (38 SBZ-H)	105.021 (38 SBZ-H)	105021 (38 SBZ-H)	105021 (38 SBZ-H)	105 022 (38 SBZ-H)
- Vogelrichtlijngebied in ha	98 243 (24 SBZ-V)	98 243 (24 SBZ-V)	98 243 (24 SBZ-V)	98 243 (24 SBZ-V)	98 243 (24 SBZ-V)	98 243 (24 SBZ-V)	98 243 (24 SBZ-V)	98 243 (24 SBZ-V)	98 243 (24 SBZ-V)	98 243 (24 SBZ-V)	98 243 (24 SBZ-V)
Totale oppervlakte Ramsar-gebieden in ha	5 572	5 572	5 572	5 572	5 572	5 572	5 572	5 572	5 572	5 572	5 572
Totale oppervlakte in beheer bij Natuur en Bos in ha	73 644	74 385	76 946	79 204	80 509	80 733	82 604	85 284	87 368	88 725	90 530

Kencijfer	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Percentage Natuur en Bos-domeinen met een goedgekeurd beheerplan				49%	53%	55%	60%	60%	58%	57%	57%
Totale oppervlakte domeinen in medebeheer in ha	30 597	30 597	32 487	33 412	33 856	33 811	34.265,5	35 956	36 292	36 813	37 109
- openbaar bos	20 770	20 770	22 464	23 445	23 889	24 004	24.556,5	24 993	25 325	25 255	25 658
- militaire domeinen	9 827	9 827	9 967	9 967	9 967	9 807	9.709	10 962	10 967	11 558	11 687
Totale oppervlakte met beheeroverdracht naar Natuur en Bos in ha		7 840	7 683	7 883	8 204	8 350	5598	5 844	6 628	6 710	6829
Totale oppervlakte in eigendom van Natuur en Bos in ha		35 948	36 776	37 909	38 449	39 354	39 784	43 484	44 448	45 203	46 592
Aantal soortenbeschermingsprogramma's in uitvoering					1	5	9	9	17	21	25
Aantal erkende vogelopvangcentra	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Aantal erkende wildbeheerseheden	184	180	183	183	182	184	187	184	184	181	181
Aantal adviesvragen INBO					79	60	34	30	23	33	33
Beleving											
aantal natuurlopen											31
aantal gebieden met hondenloopzone(s)											63
aantal multimovepaden											4
Aantal erkende permanente speelzones	444	451	470	499	515	544	603	696	726	739	756
Oppervlakte natuur met een toegankelijkheidsregeling	1 556,59	3 083,84	7 074,11	15 485,98	27 340,78	32797	36 580	38 475	39 824	45 859	49 835

Kencijfer	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Waarde van natuur											
Totale oppervlakte gecertificeerd bos in ha	15 188	17 070	18 646	20 258	21 605	21 605	21 605	22 177	23 894	26 472	26 844
Totaal aantal jachtverloven en jachtvergunningen	12 746	12 890	12 952	12 921	12 915	12 950	13 235	13 258	13 264	13 233	13 273
Totaal aantal visverloven	58 338	61 519	62 574	64 643	67 554	65 913	64 109	63 504	62 081	57 388	74 305
Volume hout (m ³) dat jaarlijks wordt verkocht	176 990	221 374	223 368	227 762	228 026	226 575	202 485	192 299	231 381	119 907	137 642
Aantal erkende exploitanten en kopers van hout	305	331	317	320	336	330	334	306	307	286	294
Aantal zaadboomgaarden van Natuur en Bos	77	79	80	80	99	99	74	107	107	107	104
Organisatie											
Totaal aantal opgemaakte Processen-Verbaal	815	709	583	547	656	665	582	492	516	465	572
Aantal medewerkers van het agentschap (31/12)	805	804	790	785	780	747	740	745	708	691	677
Aantal VTE van het agentschap (31/12)	720,65	730,75	721,4	712,45	705,4	685,17	697,38	686,05	653,35	646,71	637,22
% vrouwen topkader	50%	50%	50%	50%	50%	50%	50%	50%	100%	100%	100%
% vrouwen in middenkader	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	33%	33%	25%	25%
% personen met migratieachtergrond	1,2%	1,5%	1,4%	1,3%	1,8%	1,9%	5,4%	NG	5,91%	4,78%	volgt
% personen met arbeids-handicap	1,5%	1,4%	1,5%	1,3%	1,3%	1,3%	1,6%	2,1%	2,0%	3,2%	3,2%

